

مفتش از مجلس برود باید من بعد وزراء را آزاد بگذاریم که بتوانند کار کنند .

میرزا اسدالله خان - بنده يك اخطار نظامنامه دارم باید موضوع مذاکره را رئیس معین نماید و تا وقتیکه رئیس موضوعی را معین نکرده هیچکس حق ندارد در موضوع دیگری صحبت کند و همین که خارج از موضوع خواست صحبتی کند فوراً زنگ باید صدا کند .

رئیس - چیزهایی که حاضر است جزء دستور قرار داده شود از این قرار است انتخاب کسر کمیسیونها - شوردربقیه قانون ثبت اسناد - امتیاز چرم سازی و صابون سازی .

دکتر علیخان - گویا برای تعیین دستور در نظامنامه داخلی قید شده است که نمایندگان برای بدین والا این دستوری که امروز برای جلسه آتیه معین شده بمقتده بنده خیلی مطالب هست که مهمتر از آنها است مثلاً يك ماده از قانون استقراض داخلی بکمیسیون رجوع شده هم منظور مانده است بنده عقیده ام این است که این امتیاز چرم سازی وغیره مهمتر است خوب است آنرا جزء دستور قرار بدهیم بملازمه وقتی که تنفس بشود خوب است در خصوص دستور مذاکره شود که مطالب مهم را مقدم بدارند

رئیس - خاطر مبارک آقایان مسبوق است که هیئت رئیسه تازه انتخاب شده تقریباً تمام تغییر کرده است و مسبوق نبوده اند بلوایحی که حاضر است تا آنکه جزء دستور شود و بر حسب اتفاق این دو سه روزه کارهای فوق العاده هم بوده است که نتوانسته ایم بترتیب مطالب لازمه را جزء دستور نماییم من بعد يك صورتی ترتیب می دهیم که تمام مطالب در آن نوشته شود و برضایت نمایندگان محترم مطالب جزء دستور بیاید و امدها می کنم که امروز عین دستور برای روز شنبه معین شود تا بعد يك ترتیب صحیحی داده شود

منتصر السلطان - در خصوص آذربایجان دیروز تلگراف کردیم که امروز جواب میدهیم کابینه هم معین نشدند تا جواب بدهیم اگر مجلس اجازه میدهد چند نفر از نمایندگان رفته در تلگراف خانه فعلاً يك جوابی بآنها بدهند .

رئیس - مجلس که مسئله تصحیح نیست اقدامی بکند اگر لازم میدانید از طرف مجلس اقدامی میشود تأمل کنید تا کابینه جدید معین شده اقدامات لازمه بشود .

وکیل الرعایا - بنده گمان میکنم تا خیر راهورت يك کمیسیون سبب شده است بعضی زحمات را که دیگر شاید مجلس جازم نداند تاخیر آنرا (گفته شد چه راپورتی .)

وکیل الرعایا - راپورت کمیسیون فواید عامه راجع بمعادن جنوب چند مرتبه جزء دستور آمده و سبب آنکه خوانده نشده نمیدانم این سبب شده است برای زحمت خیلی بزرگی و بنده تصور نمیکنم که مجلس تصویب کند این مطالب بماند و اسباب اغتشاش خیلی بزرگی بشود .

اسدالله میرزا - گویا از خاطرشان رفته است

که آروز شروع بخواندن شد و وزیر فواید عامه حاضر بودند و اظهار کردند چون در این خصوص هیئت وزراء مشغول مذاکره هستند خوب است این مسئله بماند تا نتیجه مذاکرات ما برسد این بود که آروز این مسئله مسکوت عنه ماند تا نتیجه مذاکرات وزراء معلوم شود حال باید از وزیر فواید عامه سؤال کرد که آن محظور مرتفع شده است یا خیر و نتیجه مذاکرات وزراء چه شده است .

آقای هشترودی - بنده هم میخواستم در خصوص آذربایجان عرض کنم خیلی اهمیت دارد بجهت اینکه تجار در تلگرافخانه معین اند هر چه در تعیین تکلیف آنها مسامحه شود گمان میکنند تقصیر از وکلای آنهاست و ما ایرادات میکنند ما دیروز در تلگرافخانه بآنها وعده دادیم که فردا مجلس فوق العاده میشود و مطالب شارا بر عرض مجلس میرسانیم مجلس هم با وزراء در این خصوص مذاکره کرده جواب شما را میدهم حالا همینطور که گفته شد عقبه بنده این است که يك تلگرافی از مجلس برود بجهت اینکه آنها منتظرند امروز بر حسب قول نمایندگان جواب بآنها داده شود حالا اگر تغییر کابینه را هم اطلاع میدهید مختارید .

رئیس - حالا که از مجلس میرویم آقایان نمایندگان آذربایجان هم تشریف بیاورند در این خصوص که هیئت رئیسه مذاکره قراری بدهیم که آنها را مطمئن نمایند (رئیس حرکت کرد مجلس قریب بظهر ختم گردیده)

جلسه ۱۱۶

صورت مشروح روز سه شنبه پنجم شهر رجب ۱۳۲۸

دو ساعت ونیم قبل از ظهر مجلس بر ریاست شاهزاده اسدالله میرزا نایب رئیس تشکیل شد صورت جلسه روز دو شنبه (۴) را آقای معاضد الملك قرائت کرد .

نایب رئیس - در صورت مجلس نظری هست؟ (اظهاری نشد نایب رئیس صورت مجلس را امضاء نمود) .

راپورت شعبه ششم را آقا میرزا ابراهیم خان قرائت نمود که ابتداء در تحت ریاست سنی آقا شیخ ابراهیم زنجانی منعقد شده شروع با انتخاب هیئت رئیسه شعبه گردیده آقا شیخ ابراهیم زنجانی با اکثریت (۸) از (۱۲) رای رئیس - آقا میرزا ابراهیم خان با اکثریت (۱۱) رای منشی - لسان - الحکماء نیز با اکثریت (۸) رای سمت مخبری منتخب شدند پس از آن آقای بهجت با اکثریت (۹) رای برای عضویت کمیسیون عرایض و شاهزاده لسان الحکماء با اکثریت (۸) رای بمضویت کمیسیون مبتکرات انتخاب شدند .

نایب رئیس - راپورت شعبات ظاهر حاضر نیست **افتخار الواعظین** - راپورت شعبه پنجم حاضر است (قرائت نمود که شعبه ابتداء در تحت ریاست آقا شیخ اسمعیل هشترودی تشکیل شده شروع با انتخاب هیئت رئیسه گردیده) .

شاهزاده اسدالله میرزا با اکثریت (۶) رای از

(۱۰) رای بریاست و پس از دو مرتبه انتخاب و حاصل نشدن اکثریت نام در مرتبه سیم آقای معین السلطنه با اکثریت (۶) رای بنیابت ریاست آقای میرزا اسدالله خان بالاتفاق بمنشی گری منتخب شده چون استعفا دادند آقا سید حسین اردبیلی با اکثریت (۸) رای معین و آقای افتخار الواعظین با اکثریت (۸) رای سمت مخبری منتخب شدند - حاجی آقا آقا شیخ محمد خیابانی و معین السلطنه غایب بودند .

سلیمان میرزا - در این راپورتی که آقای افتخار الواعظین خواندند گویا اعضاء شعبه يك مطلب را فراموش کرده اند اعضائی که اجازه میگیرند جزء غایبین نیستند و آقا شیخ محمد خیابانی را با اینکه اجازه گرفته غایب نوشته اند .

(گفته شد باید بنویسند غایب با اجازه) .
نویبری - شعبه دویم حالا منعه گردید رئیس و نایب رئیس و منشی و مخبر خود را معین نمودند ولی چون موقع انعقاد مجلس بود وقت نشد که راپورت آنرا بنویسند اگر اجازه میدهید عرض کنم (گفتند عجله ندارد بعد کتباً بنویسید) .

نویبری - بسیار خوب مقصود بنده این بود که مسامحه در کار نشده است .

آقا شیخ خلی - میخواستم عرض کنم اینکه در شعبات نایب رئیس معین می کنند در نظامنامه که همچو چیزی نداریم .

نایب رئیس - در عمل محتاج شدیم در دفعات گذشته همین طور بود و گاهی از اوقات میشد که رئیس غایب می شد و اسباب تعطیل جلسه شعبه بود این بود که قرار گذاشتیم نایب رئیس انتخاب نماییم که در غیبت رئیس حاضر باشد .

افتخار الواعظین - بنده از حضرت والا که رئیس هستند تقاضا می کنم که بعد از ختم جلسه مقرر فرمائید شعبات منعقد شده کسر اعضاء کمیسیونها را انتخاب نمایند .

میرزا داود خان - شعبه سیم هم دیروز بعد از ختم مجلس اعضایش جمع شده رئیس و مخبر و منشی خود را معین نمودند و بنا بود امروز راپورت بمجلس بدهند که مخبر استعفا کرد حالا لازم است بعد از ختم جلسه مجدداً جمع شده راپورت را منتخب نموده راپورت را پیشنهاد نمایند .

نایب رئیس - در باب کسر اعضاء کمیسیونها بعضی کمیسیونها است که در خود مجلس است و يك عده از اعضاء آنها استعفا داده اند و يك عده هم از اعضاء کمیسیون فوق العاده استعفا کرده اند تکلیف آنها هم معلوم نشده است و بنا آنچه از کمیسیونها استعفا کرده اند يك صورتی داده اند از کمیسیون قوانین مالیه آقای دبیر الملك استعفا دادند و آقای حاجی وکیل الرعایا هم گویا استعفا دادند و همچنین آقای حاجی آقای شیرازی از کمیسیون قوانین مالیه هم عضو استعفا کردند بجای آنها باید انتخاب شوند از کمیسیون بودجه آقای صدیق حضرت نایب رئیس و آقای حاجی میرزا رضا خان استعفا داده اند .

حسن علیخان - بنده هم استعفا میکنم که

بجای بنده برای کمیسیون بودجه دیگری را انتخاب نمایند .

نایب رئیس - حالا که اعضای کمیسیون قوانین مالیه را انتخاب می نمایم (گفتند خوب است اسامی کسانی که قابل انتخابند خوانده شود)

معاذالملک - آقایانیکه دریک کمیسیون وبعضیها درهیچ کمیسیون عضویت ندارند اسامی آنها خوانده میشود ادیبالتجار - شیبانی-خیابانی آقا شیخ اسمعیل هشترودی - آقا شیخ رضا - صدرالعلماء - حاجی مصدق الممالک - آقاسید جلیل معین الرعایا - معتمدالتجار - حکیم الملک - طباطبائی - حاجی میرزا آقا - آدینه محمدخان دکتر امیرخان - تقی زاده - عزالملک - آقاسید حسین گوردزی - نواب - میرزا علی اکبر خان دهخدا آقاسید عبدالحسین - حاجی عزالمالک - حاجی شیخ علی - ادیب - بهجت - لواء الدوله - نیرالسلطان - حاجی شیخ رئیس - حیدرمیرزا - آقاشیخ اسدالله - آقاشیخ محمد حسین - نجات افتخار الواعظین - معاضدالسلطنه - آقاسید ابراهیم مدرسی - بختیاری - سیهدار اعظم - سردار اسعد **محمد هاشم میرزا** - بنده سابق در دو کمیسیون عضویت داشتم ومدتی است ازیک کمیسیون استعفا داده ام چون اسم مرا در اینجا نوشته اند لازم میدانم عرض کنم بنده حاضر در دو کمیسیون عضویت قبول کنم .

(ورقه برای انتخاب سه نفر کسر اعضای کمیسیون قوانین مالیه توزیع شد)

افتخار الواعظین - بنده هم بعضی ملاحظات دارطلبم دراین کمیسیون انتخاب شوم

وحیدالملک - تقاضا میکنم اسامی اشخاصی که قابل انتخابند بکرتبه دیگر خوانده شود (ثانیاً معاضدالملک قرائت کرد)

دهخدا - چون اسم مرادرضین اسامی اشخاصی که قابل انتخابند نوشته اند لازم میدانم عرض کنم که بنده دراین کمیسیون عضویت دارم .

(تقاضا شد اسامی اعضاء کمیسیون قوانین مالیه قرائت شود)

(معاضدالملک اسامی را ازقرار ذیل قرائت نمود)

صدیق حضرت - میرزا مرتضی قلیخان - متین السلطنه - فهیم الملک - میرزا داودخان - دهخدا - ارباب کیخسرو - ابوالقاسم میرزا - عزالملک

(وزع اوراق رأی را جمع وحاج میرزا رضا خان بقره آقایان دکتر امیرخان - افتخار الواعظین معین الرعایا را معین نموده بدو اوراق را احصا نموده (۶۵) ورقه گردید وبرای استخراج باطاق دیگر تشریف بردند)

راپورت شعبه اول قرائت گردید که بدو دز تحت ریاست آقای آقا سید عبدالحسین منعقد و شروع بانخاب هیئت رئیسه گردید آقای ذکاءالملک با کثرت (۶) رأی از (۸) رأی رئیس شاهزاده سلیمان میرزا با کثرت (۶) رأی نایب رئیس حاجی میرزا آقا با کثرت ۵ رأی منشی وکیلالتجار با کثرت ۶ رأی مخبر ۶ نفر قریب بودند - ذکاءالملک - تقی زاده - حکیم الملک

ممتازالدوله - آقاسید محمد رضا - وکیلالتجار **حاجی عزالمالک** - اغلب از شعبات دو نفر عضو کمیسیون عرایض و مبتکرات را انتخاب نکرده اند خوبست که تمجیل شود زودتر انتخاب نمایند **نایب رئیس** - امروز بمداز جلسه انتخاب خواهد شد .

میرزا مرتضی قلیخان - در این مسئله دو سه مرتبه در اینجا مذاکره شد من هم لازم می دانم باز عرض کنم بتجدید شعبات تمام کمیسیون ها تجدید نمیشود بعضی کمیسیونها است که سالیانه است وبعضی سه ماه سه ماه تجدید میشود مثلا کمیسیون بودجه اعضائیکه از آن کمیسیونها استعفا داده اند باید شعبه که در سه ماه اول معین شده و آنها را انتخاب کرده مطابق نظامنامه داخلی فوق العاده منعقد شده عرض آنها را انتخاب نمایند باینجهت عرض صدیق حضرت رامؤمن الملک بمجلس اظهار نکرد که در مجلس انتخاب شود و بهیئت رئیسه اظهار کردند که باید شعبه که در سه ماه اول معین شده عرض ایشانرا انتخاب نمایند و هیئت رئیسه هم تصدیق کردند که این اظهار موافق بانص صریح نظامنامه داخلی است .

نایب رئیس - صحیح است وترتیب این در خارج داده می شود خاطر آقایان مسبوق است که یک هیئتی چندی قبل مأمور بدلیه شدند برای اصلاحات عدلیه و رسیدگی بشکایات متظلمین این هیئت چند روز است که تکلیفش مبهم است و متظلمین از قرار معلوم روزها جمع می شوند و میگویند تکلیف ما چیست آن اشخاص که انتخاب شده اند برای رسیدگی بتظلمات ما چه شده اند چرا نمی آیند و دو سه جلسه در مجلس در این خصوص مذاکره شده وبمقیه بنده مذاکرات باندازه کافی بعمل آمده حالا باید به بینیم یعنی مجلس رأی بدهد که آیا بجای اشخاص مستعفی چند نفر انتخاب شده که آن عده تکمیل شده مشغول اتمام کارهای خودشان بشوند یا اینکه هیئت دیگری مجدداً انتخاب شوند .

وکیلالتجار - بنده خیلی لازم می دانم که کسر آن هیئت انتخاب شود و خیلی هم زود مشغول شوند بتکمیل آن کارهایی که اقدام نکرده اند و لازم است چنانچه عرض کردم باز هم عرض نمایم که این هیئت باید بهیچوجه ملاحظه از اشخاص نکرده و درست بدقت رسیدگی کنند و هرچه خلاف یا تصور یا تقصیر دیدند باید بدون فوت وقت راپورت داده تکلیف رامعین نمایند و اگر بسهو یا غلط اشخاص متهم شده اند رفع اتهام از آنها بشود و آنهائی که تصور یا تقصیر کرده اند بهجازات برسند تا بعد از این عدلیه ما که اساس مشروطیت بسته باواست بترتیب صحیحی مرتب شود برای اینکه بنده کمتر کسی از عارض و معروض و محکوم له و محکوم علیه می بینیم که از عدلیه اظهاررضایت نماید عموماً شاکی اند و هرچه زود تر بشود باید اینکار را انجام بدهند و وزارت عدلیه دارای یک ترتیب صحیحی بشود

کاشف - اینکه می فرمایند باید این هیئت بدون ملاحظه رسیدگی کنند و راپورت بدهند بنده ملتفت نمی شوم و عرض می کنم یک هیئتی که منتخب

می شوند برای رسیدگی بکاری مثل مجلس است که رسیدگی می کند و خیلی متأسفم ازاینکه از آن روزی که این هیئت منتخب شد و بنابود این هیئت هیئت اصلاح باشد و در واقع همه جور اختیارات ازطرف مجلس باین هیئت داده شد چنانچه در روزنامهها اعلان شده و حاضر است و همچنین ازطرف وزرای عظام هم اختیارات داده شده که این هیئت بتواند بتکالیف خودشان بپردازد لکن متأسفانه پس از چند روز درمیان جا یک حملاتی کردند مخصوصاً شاهزاده سلیمان میرزا که بهیچوجه منتظر نبودم و خوبست که ما دراین خصوص يك ترتیبی را اتخاذ کنیم که هر هیئتی که میباید انتخاب شود ابتداء هر حمله که دارند بنمایند که بمداز آنی که رفتند مشغول کار شدند دربین کار با آنها حمله نشود و اسباب دل سردی آنها فراهم نیاید و بنده می بینم این ترتیب بدتر ترتیبی است که ما اتخاذ کرده ایم فرضاً يك کمیونی از برای تفتیش مالیه انتخاب می شود و بمداز آنی که آنها میروند بعضی مذاکرات شنیده می شود و این خیلی بد است بجهت اینکه این هیئت که رسیدگی می کنند مثل اینست که خود مجلس رسیدگی کند بجهت اینکه اگر باو اعتماد نمی داشتند اصلاً انتخاب نمی شد و البته اعتماد دارند که انتخاب گردید و این حملاتی که شده است خیلی سوء اثر بخشیده است میفرمایند احکام عدلیه را در اجرا توقیف می نمایند البته يك شخص متظلم می شود و معلوم می شود حکمی درحق او بر خلاف داده شده این هیئت باید آن حکم را توقیف کنند تا اینکه آن بیچاره مالش نرود تمام این زحمات برای عدلیه است که روح مشروطیت بسته باو است وقتی که ما عدلیه نداریم بهیچ چیز نداریم حالا اگر میخواهید کسر اعضای این هیئت را انتخاب کنید خوبست آقایانیکه حملات دارند اظهارات خودشان را بنمایند و به علاوه بگویند کبها قابل هستند و کبها خدمت کرده اند و کبها خیانت کرده اند تا اینکه بمداز آنی که این هیئت فقط تفتیش بنمایند هیچ فایده ندارد باید اینها اختیارات تامه داشته باشند که رأی هیئت مجری شده وزارتخانه هم با آنها مساعدت داشته باشد و اگر غیر از این باشد انتخاب کسر اعضاء هیچ لزومی ندارد .

حاج شیخ علی خراسانی - يك هیئتی را يك روزی ما در اینجا انتخاب کردیم که بروند اصلاحات در امور عدلیه بنمایند و رأی هم دادیم بعد بعضی از آنها استعفا دادند آقای نایب رئیس فرمودند که اعضای آن هیئت انتخاب می شود هیچ صحبت عدم لزوم این هیئت نبود خیلی تعجب دارم از اینکه میفرمایند رفتن این هیئت لزوم دارد یا خیر البته در صورتیکه مجلس لزوم این هیئت را تصویب کرده و رأی داده لازم است و باید کسر اعضاء آن انتخاب شود و این مذاکرات زیادی است **سلیمان میرزا** - گمان می کنم اشخاصی که بسمت نمایندگی انتخاب کرده اند اولین حقی که بآنها داده اند آزادی افکار است که آزاد باشند در افکار خودشان یعنی اگر (۱۲۰) نفر نماینده در اینجا جمع باشند و یکی از نمایندگان عقیده اش برخلاف عقیده (۱۱۹) نفر باشد میتواند اظهار

نماید و آزاد است و هیچ کس نباید تصور کند که آن حمله است عقیده اش این است اظهار می کند و سایرین گوش می کنند اگر پذیرفتند اکثریت حاصل است و عمل می شود و اگر اکثریت حاصل نشد که او یک عقیده داشته است و اظهار نموده است بنده به پیوسته باین کمیسیون حمله نکرده ام اظهار عقیده خودم را کرده ام و بازم می گویم که انتخاب این کمیسیون برخلاف ترتیب شهادت و نباید در امور عدلیه مداخله نمایند بنده عرض می کنم مطابق قانون اساسی فرای نته باید همیشه از هم منافع باشد حالا اگر آقایان می گویند مقتضیات وقت اجازه می دهد که از هم منافع نباشد این عقیده را بنده ندارم و باز هم می گویم که این کمیسیون اگر باید برود و فقط تفتیش نماید و مداخله در اجرائیات نکرده و معاجا که نماینده بنده هم لازم می دانم بلکه چه چیزی برود و اگر باید برود و مداخله در اجرائیات و قضایه نماید بازم عرض می کنم رفتن یک همچو هیئت صلاح نیست و خواهش می کنم آقایان جنرم این را حمله نگویند عقیده ام این است ولی عرض می کنم باید برای گرفته شود اگر در این صورت هم مجلس رای داده بنده مطیع اکثریت هستم .

آقای سید حسین اردبیلی - بنده در این موضوع یک فئوری اشتباه دارم یعنی هنوز نمی توانم بفهمم که این هیئت وظیفه تفتیش باید داشته باشد یا فقط فرقیست و تا بحال که بوده اند چه مداخله کرده اند و از حدود مین تفتیشیه خود تخطی کرده اند یا خیر این مین است که بگوئیم مردم شکایت از ترتیبات عدلیه می کردند و کار بجائی رسیده بود که اعلان تعطیل یکی از فرای مشروطیت که انفصال عدلیه بوده باشد داده شده بود که در واقع مقابل بود با اعلان تعطیل مجلس در یک همچو موقتی این هیئت مامور شدند بسمت اصلاحات امور عدلیه و بعد از آنی که معین شدند فقط کار خودشان را منحصر می دانستند باینکه شکایاتی که از معاجا و رؤسای معاجا مسمی شده است رسیدگی نمایند و تحقیقات کنند اگر معلوم شد خیانت کرده اند بمجلس اطلاع بدهند که مجلس بوزارتخانه اطلاع داده او را مجازات و اخراج نمایند و از بکر آن قانونی نتیجه بگیرند گویا برخلاف این وظیفه هم رفتار شده و این هیئت بهماز آنی که رفتند بوزارت عدلیه و تحقیقات کردند باوجود اینکه تا تمام بود بمجلس راپورت دادند و نواقص را هم که حس کرده بودند تشریح نمودند که از چه راه باید اصلاح شود اصل (۶۹) قانون اساسی که در خصوص اثبات تصدیق وزارت در دیوانخانه تیز یک ضمیمه دارد یعنی در ضمن تئیه میگوید (مادامی که محکمه تمیز تشکیل نیافته است هیئت مننخی از اعضاء مجلسین بدهد متساوی نایب مناب محکمه تمیز خواهد شد) روح این قانون مقصود مقنن در اینجا اینست که مادامی که محکمه تمیز تشکیل نیافته است در موقع لزوم باید بکمیته قائم مقام این محکمه باشد و بهماز آنی که ما دچار شدیم تعطیل عدلیه از موقتی بود که شدت لزوم را ما حل کردیم که با محکمه تمیز باین کمیته که نایب مناب دیوانخانه تمیز باشد معین شود و این هیئت هم بهماز آنی که معین شدند و رفتند و داخل کار شدند هیچ تخطی از وظیفه که برای آنها معین شده بود نکرده و وظیفه خودشان

را محدود بفتیش میدانستند ولی ناچار بودند از اینکه داخل بعضی معاکات شوند برای اینکه کذب شکایات مردم را جمع باشخاص و رؤسای معاجا بود و بجهت اینکه این هیئت از ترتیب بکلی بی اطلاع بودند مجبور بودند سابقه این مطالب را از معاجا عدلیه بخوانند و بموضوع کار و دوسیه آن رسیدگی نمایند که معلوم شود احکامی که در این موارد صادر شده از روی ترتیب صحیح بوده است یا غلط و اشتباه صادر شده و از این قبیل کار فریب (۳۰۰) فقره راجع بطوری که این هیئت از صیح تا یک ساعت بعد از ظهر هم روز مشغول بودند برسیدگی و دفع های لازمه بالاخره بعد از اقدام در اینکار و زحمات بسیار عرض اینکه مساعدتی از طرف مجلس بشود بعضی اظهارات شد که می نمایند که برضد آنها اقدام خواهند کرد و این یک از وقایعی است که اعضای کمیسیون دل سرد شدند حالا چنانچه مکرر گفته شد مقداری از کارهای هیئت ناقص مانده است و برای اینکه بجائی منتهی شده نتیجه کاملی اخذ شود و مطالبی در آن راپورت نوشته است باینجه برسد و مجلس مطلع شود که این هیئت چه کرده اند تقاضا شده است که اعضای این هیئت تکمیل شود حالا اگر مجلس اساساً انحلال این هیئت را تصویب میکنند که کار های ناتمام بحال خود باقی باشد و آنوقت وزارت عدلیه بموجب مسئولیتی که دارد هر اقدامی را که لازم میدانند بلکه اگر چه شکایاتی از عدلیه شده است بهماز این بیشتر خواهد شد ولی مجلس مختار است و اگر صلاح میدانند که کارها بمشطور ناتمام بماند باید همان هیئت که انتخاب کرده اند اختیار نامه بدهند و کسر اعضای آنها را انتخاب نمایند که یکی از آنها بنده هستم و مجدداً استعفا بدهم و اگر هم دوباره مرا انتخاب کنند دوباره استعفا خواهم داد

بهبخت - عرض میکنم ما این هیئت را که منتخب نمودیم باید بهماز هم که مستقیماً از مجلس منتخب کردیم از کمیسیون (۱۸) نفری منتخب شدند و اگر باید کسر اعضای آنها منتخب شود باید از همان کمیسیون (۱۸) نفری انتخاب شود و مستقیماً نمیشود از مجلس انتخاب کرد و این هیئت یابرای تفتیش است یا اینکه نایب مناب محکمه تمیز است باید بدانیم که وظیفه این هیئت چیست اگر کمیسیون تفتیش است فقط باید استاز کمیسیون (۱۸) نفری تا آن کمیسیون (۱۸) نفری هست باید از آنها انتخاب شود دیگر اینکه این مطلب داخل در دستور نبود و بجهت این اندازه از وقت مجلس را تلف نموده ایم .

نایب رئیس - اما اینکه میگویند داخل دستور نبوده چهار روز است که در این موضوع مذاکرات می شود بعضی گفتند این هیئت هیئت اصلاحیه است بعضی گفتند هیئت تفتیشیه است بعضی گفتند نایب مناب محکمه تمیز است حالا امروز میخواهیم از مذاکرات سه روزه یک نتیجه بگیریم و اینکه فرمودید مستقیماً مجلس نمیتواند کسر اعضا را انتخاب کند این در واقع مثل اینست که از طرف مجلس انتخاب شده است دیگر انتخاب قانونی لازم ندارد .

بهبخت - عرض میکنم باید معلوم شود که وظیفه این هیئت چیست .

نایب رئیس - الان هم مذاکره در همین است

مگر اینکه خود کمیسیون (۱۸) نفری از مجلس تقاضا کند که کسر اعضاء این هیئت را انتخاب نماید و باید تکلیف محدود شود که بکدام کار رسیدگی نماید و از روی چه نقشه اقدام نمایند این معین شود آن وقت مجلس می تواند رأی بدهد ولی حالا مجلس نمی تواند رأی بدهد می گویند که مجلس حق دارد یک هیئت نایب مناب محکمه تمیز قرار بدهد آن ماده را که می فرمایند راجع بوزارت خویش تمام ماده را بخوانند تا معلوم شود در فقره موضوع وزرا مجلس نمی تواند یک چنین کاری را بکند حالا محکمه تفتیش است باغیره نمی دانم باید وظیفه این هیئت را محدود کرد که فقط بدوسیهها رسیدگی کنند آنها هم نه از روی قضاوت بروند بدوسیهها رسیدگی کنند و معین کنند که فلان محکمه یا فلان رئیس خیانت کرده است باینکه بنویسند در معاجا خیانت شده است نمی شود قبول کرد و تکلیفی معین نمود باید باسم بنویسند فلان رئیس فلان اجزا فلان حیانت را کرده است تا مجلس مجازات او را از وزارت عدلیه بخواند .

نایب رئیس - در خصوص کمیسیون ۱۸ نفری که آقای نوبری فرمودند باید کسر این اعضاء را انتخاب نمایند ما هم ابتداء بکمیسیون ۱۸ نفری اطلاع دادیم پس از مذاکرات بلاخره در اینجا رای برای این داده شد که بمجلس اظهار شده و عوس آنها را مجلس انتخاب نماید و ایسده نامه می شود معاکه شده است بنده چون اینجا بود ام می دانم معاکه نامه معاین حاضر شوند در یک محصری معاکه شوند ایسا همچو چیزی نشده فقط بدوسیهها رسیدگی شده است .

دکتر علیخان - خوبست مجلس قرار بکند از وظیفه خودس منحرف نشود ما نباید داخل قضایات بشویم ما باید فقط تفتیش نمائیم و از آن روزیکه این هیئت رفته اند اگر بهمین وظیفه خودشان عمل می کردند فقط شکایات رسیدگی می نمودند و در قضایات مداخله نمی نمودند اینقدر کار این کمیسیون و این هیئت طول نمی کشید و اینکه اینقدر طول کشید بنده معین عمل نکردن بوظیفه خودشان بود و تا دو سال دیگر هم ممکن است طول بکشد بجهت اینکه علاوه تفتیش ممکن است داخل کار های دیگر هم بشوند در صورتیکه آن کارها بمجلس ربطی ندارد فقط یک حق تفتیشی دارد و کرده است و آروز هم بنده یک پیشنهادی کرده ام و قابل توجه نشد باز هم عرض می کنم اگر بخواهید این کمیسیون را انتخاب کنید باید اعلان بکنند که از امروز تا ده روز دیگر این هیئت حاضر است که کسانی که از رؤسای عدلیه شکایت دارند فقط برای این آنها رسیدگی نماید و آنوقت بدو سه فقره از عرایض آنها رسیدگی کند اگر در واقع روسا مقصر بودند اطلاع بدهند بوزیر آنها را مجازات بدهد و الا اگر بخواهند بشمار شکایات رسیدگی کنند هیچوقت شکایات مردم تمام نمیشود آنوقت از وزارت عدلیه شکایت داشته حالا از این هیئت شکایت خواهند کرد و لازم نیست که

همه و کلاه بدنام شوند .

نایب رئیس - شکایتهائی که آمده است و قبول شده است تمام از معاجا کم و زورسای معاجا است خارج از آن نیست .

مقین السلطنه - مجلس چه وقت باید مذاکره یک مطلبی را تمام نماید الان سه چهار جلسه است که مذاکره در اینخصوص می شود حالا هم تقریباً یک ثلث وقت مجلس صرف این مذاکره شده است یک عده هم تازه اجازه خواستند ما باقی هم خواهند خواست و باین ترتیب این مذاکره هیچ تمام نخواهد شد و بقیه بنده ماده [۱۳] نظامنامه داخلی این تکلیف را معین می کنند که در هر موضوعی که رئیس کافی بودن مذاکره در یک مطلبی را حس کرد قبل از اینکه مذاکره را ختم نماید عقیده مجلس را کسب می کند و اگر در باب عدم مباحثات اجازه نطق خواسته شود فقط بیک نفر اجازه داده می شود و الان چنانچه عرض کرده ام منجاوز از سه چهار جلسه است که در اینباب مذاکره می شود و یک عده هم هستند که کمان می کنند مذاکره های است بهترین است که ابتداء اینکار را بکنند یعنی اول رای مجلس را به بنده نه مذاکره را کافی میدانند یا خیر اگر مذاکره را کافی دانست که مذاکره حتم میسود بعد از آن هر یک از آقایان در مایشی داشته باشند میسند و مطرح میشود .

نایب رئیس - فقط رای گرفته میشود که مذاکرات کافی است یا خیر اگر گفتند کافی نیست که مذاکره میشود والا مصعب ختم خواهد شد حالا کسانی که مذاکره را کافی میدانند قیام نمایند (اهلب قیام نمودند)

نایب رئیس - با اکثریت (۳۴) رای مجلس مذاکرات را کافی دانست حال اگر تصویب میکنند رای گرفته میشود که این هیئت باقی باشد یا منحل شود .

حسین علیخان - اینجا بعضی مذاکرات میشود که اذهان نمایندگان را مشوب مینماید مذاکره میشود که مجلس شورای ملی حق دارد در قیاب محکمه تمیز یک هیئت نایب مناب آن قرار بدهد و برای اثبات مدهای خودشان اصل (۶۹) قانون اساسی را القا میکنند بنده عرض می کنم ابداً مجلس حق ندارد و آن اصلی را که میخواهند در خصوص وزارت یعنی اگر شکایتی از طرف وزرا بشود یا یک وزیر یک تصدیق کرده باشد و بخواهند معاکه نمایند و محکمه تمیز هم تشکیل نشده باشد آنوقت مجلس شورای ملی و مجلس سنا بدهد متساوی یک هیئت را انتخاب مینماید که بآن ماده شکایت رسیدگی کند آن موضوع ابداً مربوط باین موضوع نیست یک شکایاتی کرده شد از ترتیبات معاجا و رؤسای آن و اینجا یک هیئت را انتخاب کرده اند که بروند و رسیدگی کنند و به بینند حق بجانب مردم است پاروسای معاجا این هیئت رفته اند و علاوه بوظیفه تفتیش که داشتند مداخله در ترتیبات عدلیه نمودند حالا مکرر گفته میشود که اینکار

وظیفه مجلس است با وظیفه مجلس نیست بنده عرض می کنم خیر وظیفه مجلس نیست که مداخله در اجرائیات نماید مجلس فقط حق دارد در وزارتخانه تفتیش کند زیاده بر این به پیوسته قانون بمجلس حق نداده است حالا هم یکی از اشخاصی که میخواهند در این موضوع رای بدهند بنده هستم و عرض میکنم اگر این هیئت بروند و در یک مدت معینی فقط بمورد شکایات معدودی رسیدگی می کنند و از حدود خود تجاوز نمی نمایند بنده هم رفتن این هیئت را باین ترتیب بی لزوم نمیدانم اگر باید بزور نایب مناب محکمه تمیز باشند و مداخله در قوه قضایه نمایند بنده ابداً این را نمی پذیرم و رأی نمیدهم گذشته از این امروز روز دوم است که رئیس الوزرای شما معرفی شده است و هنوز کابینه جدید را معرفی نکرده است رفتن این هیئت هم ولو بوظیفه تفتیش هم باشد این خودش سلب اطمنان از وزراست و هر چه دخالت در کار آنها بکنید سلب مسئولیت از آنها کرده اید .

نایب رئیس - شما گویا نظامنامه داخلی را هم نخواسته اید مذاکره در اینخصوص را بمجلس با اکثریت کافی دانست دیگر شما چرا برخلاف قانون حرکت میفرمائید حالا یک پیشنهادی شده است خواننده بشود از مجلس صلاح دانست همان را تصویب مینمائید (پیرا ابراهیم حاس پیشنهاد را فرانت نمود)

(بنده پیشنهاد می کنم وظیفه این هیئت را فقط رسیدگی بشکایات از اعضاء معاجا بدهند و برای تعیین این هیئت هم یک مدتی معین شود (دکتر علیخان)

تقی زاده - سابق هم در اینجا صحبت شد که باید مجلس کمیونی را انتخاب بکند از برای رسیدگی بامرانان وغیره و دیگر هر وقت میخواهد مجلس در اینخصوص مذاکره نماید باید آن یک کمیسیون را راپورتی بدهد و سر آن راپورت در مجلس گفتگو شود مجلس غیر از این حق مذاکره ندارد کمیسیون باید پرود اقدامات و تعقیفات خودس را بکند آنوقت هر چه مطالب و توضیحات دارد روی کاغذ آورده بمجلس راپورت بدهد که مجلس آن را مطرح مذاکره نماید و من موافقم با آقای دکتر علیخان و میگویم مجلس باید موافق نظامنامه خودش عمل نماید و گفته میشود خوبست اگر میخواهیم مجلس معظمی داشته باشیم یک کمیسیون را (دکتر) رسم بکنند ازیم و هر روز دسته دسته از و کلاه راپورتنیم با ادارات بنده عرض میکنم اساس هم بعتقاد بوزراست اگر یک وزارتخانه اعتماد ندارد امروز باید مفتش بمرستید کنترل بکند ابرید و مداخله در کار آنها نمایند آنوقت بنده سؤال میکنم آیا این جا بیشتر از تبریز و اصفهان ادارات خواهد داشت اگر تبریز شکایت از عدلیه کردند با آنها هم یک کمیسیون (دکتر) خواهد فرستاد یا خیر مکرر گفته ایم که مجلس سابق انچه ولایتی تهران بود گاه بایستی بنان رسیدگی کنند و گاهی کمیسیون مباح تشکیل میداد و گاهی مجبور میشد قیامت را معین کند هر روز میدیدیم یک

نعل را میآوردند درب بهارستان که این کارافاق افتاده رسیدگی نمایند اگر چه ایندفعه یکصدری تفاوت کرده است ولی ما امردوار بودیم که خیلی تفاوت نماید یعنی مجلس بوظیفه خودش عمل نماید الان یکهفته است که در اینخصوص مذاکره میشود دیگر بایده تمام شود همین قدر معلوم شود این هیئت که رفته است ازوظیفه خود خارج شده است میگویند بعضی هم شکایت کردهاند ما هم میدانستیم که مردم شکایت دارند و برای همین هم این هیئت را انتخاب نمودیم ولی گفتیم که فقط بشکایات رسیدگی نمائیم نه اینکه بفضایات هم مداخله نماییم و حالام که مادرین خصوص اینمذاکره کنیم باید چنانچه گفته شد کمیسیون رایورت بدهد و ما بر سر آن رایورت مذاکره کنیم و عرض میکنم اگر بنا شود از شهرهای دیگر هم اظهار شکایتی بشود بنا بر این ترتیبی که در پیش گرفته اند بآنجام کمیسیون تقشیش بفرستید و این کمیسیون هم که فرستاده شد نه بجای تیز بود نه برای مداخله در امور قضاییه فقط یک کمیسیون و آن کتی بود که در گوشه یکی از کتابهای فرانسه دیده ایم حالا خوبست اینها را بگذاریم برای اینکه کارهای بااهمیت از این داریم مجلس شورای ملی را انجمن ولایتی تهران نکنیم که هرروز کارهای جزئی مطرح مذاکره فرار داده وقت مجلس را تلف کنیم.

نایب رئیس - آقای معاضدالملک پیشنهادی کرده اند قرائت میشود.

(آقای ابراهیمخان قرائت نمود).

(بنده پیشنهاد میکنم اینمستله مسکوت عنه بماند تا هیئت وزراء معین شود).

تقی زاده - ولی این راهم عرض می کنم اگر باید این هیئت منحل یا موقوف باشد تا هیئت وزراء معین شود باید رایورت اقدامات خودشان را بدهند.

نایب رئیس - بنده توضیحاً عرض میکنم که یک رایورت مفصلی از این هیئت بمجلس آمد دیگر فرصت نکردند که رایورت ثانوی بدهند بعضی مطالب را هم که رسیدگی کرده بودند نیم کار مانده است و تمام مذاکرات هم برای آن نیمه کاره است حالا بستم است برای مجلس اینهم یک پیشنهادی است که شده است برای اینکه اینمستله مسکوت عنه بماند.

هیئت وزرای جدید معین بشود آنوقت اگر خود وزیر تقاضا کرد که یک هیئتی برود آنهم یک مسئله است مثل اینکه ایندفعه هم خود آقای مشیر الدوله تأکید داشتند که این هیئت برود و تصویب هیئت وزراء بود عجلتاً برای اینکه این مسئله ختم شود رأی بگیریم کسانی که تصویب می کنند که اینمستله مسکوت عنه بماند تا هیئت وزراء جدید معین شود قیام نماید.

(اغلب قیام نمودند).

میرزا اسدالله خان (۴۹) رأی - محمد هاشم میرزا (۳۲) رأی - حیدر میرزا (۲۳) رأی - نیرالسلطان (۲۳) رأی مابین این سه نفر دو نفر بقره باید انتخاب شوند ابتداء برای انتخاب آقای معتمد النجار را بقره معین نمودند.

و ایشان آقایان محمد هاشم میرزا و نیرالسلطان را بقره انتخاب نمودند.

رئیس - آقای حاجی وکیل الرعایا از مجلس تقاضا کرده اند که چند نفر انتخاب شوند از برای رسیدگی و تقشیش در حساب که راجع بابشان است.

وکیل الرعایا - بحضور آقایان عرض میشود که بعضی شایعات در شهر است که لازم است از مجلس استدعا نمایم یک هیئتی انتخاب شوند که در جریان امور و بعضی کارهایی که بنده در دست گرفته بودم یک نظری داشته باشند حالا اگر اجازه می فرمایند عرض خود را عرض کنم.

آدینه محمدخان - اول عبارتی را که نوشته اید در باب تقاضای خودتان بخوانید و بعد از روی آن عبارت اجازه بگیرد و مذاکرات شما باید از روی آن عبارت باشد.

رئیس - یک هیئتی معین شده بودند از طرف مجلس برای تقشیش در امور مالییه خوبست صبر کنید رایورت آن هیئت بیاید.

سلیمان میرزا - بنده چون رئیس آن هیئت هستم مجبورم عرض کنم چون آقای میرزا اسدالله خان که مخبر است استدعا کرده است آن هیئت (۶) نفر بودند و برای تقشیش در امور مالییه معین شدند و با اتفاق رفتیم و آقای میرزا کیخسرو و اسدالله خان بواسطه نبودن دفتر و روزنامه حاجی وکیل الرعایا و تشدد ایشان استدعا دادند و دفتر و روزنامه خودشان را خواستیم ندادند ما برای حفظ مقامات ایشان وشایعاتی که در شهر بود بدو می خواستیم بحساب ایشان رسیدگی نمائیم و خودشان مانع شدند جزئی رسیدگی در حساب ایشان شد ولیکن دفتر حساب یومیه را خواستیم هنوز بمانده اند و صورت حساب ایشان فقط یک ورقه است که هزار ورق چاپ شده بعد آن صورت را بردیم بدقت محاسبات کل وزارت مالیه و آنجا مطابق کردیم مطابق در نیامد.

(۲۹) هزار تومان تفاوت داشت بعد از حاجی وکیل الرعایا سؤال کردیم و حاجی وکیل الرعایا جواب کتبی نوشتند که صورت تمام حساب را نوشته در پاکت سربسته گذاشته تقدیم مجلس کرده ام ولی آنرا اجازه ندادند باز نماینده پس از سه ماه باز می نمایند و رسیدگی خواهد شد حالا باز خودشان تقاضای یک هیئت دیگر کرده اند و در صورتی که آن هیئت از ایشان صورت حساب دفتر یومیه می خواهند نمی دهند و بعد ادو فریاد می گذرانند و این هیئت را معطل نموده اند مجدداً تقاضای یک هیئت دیگری می نمایند نمی دانم با این ترتیب چه طور می توانیم بوظیفه خود عمل کنیم.

رئیس - یک کمیونی از مجلس منتخب شده و بقیه بنده باید رایورت آنها بیاید پس باید صبر کنیم تا رایورت رسمی آن هیئت بیاید اگر حالا بخواهیم داخل این مذاکره شویم باید رأی بگیریم بقیام و قعود در صورتی که تصویب می کنند مذاکره شود و در شرحی که آقای سلیمان میرزا فرمودند آقای حاجی وکیل الرعایا می خواهند توضیح بدهند مطابق نظامنامه حق دارند توضیح بدهند.

حاجی وکیل الرعایا - اولاً بنده یک صورت بدقت محاسبات کل فرستادم بیست و پنج هزار و نهصد تومان طلبکارم و مقصود این هیئت تقشیش

اقتدارات خودش بود که بکار بندازد و بنده برای اینکه صدق عرایض خود را بمجلس بنمایانم این يك صورتی است که بنده نوشته ام و الان تقدیم ریاست مجلس می نمایم و این صورت دومی است که نوشته ام آقای رئیس الوزراء اینجا نشسته است بنده در مقام اول نوشته ام حاجی امیر نظام مدانی (۲۰) هزار تومان شهزاد نومان از آنرا معز السلطان گرفته است (۵) هزار تومان رئیس الوزراء (۵) هزار تومان سردار اسعد گرفته است و من یک نفر نماینده ملت من این شهر را بر کرده اند از شایعات این ها شایعه ای است که دست حاجی معین النجار در این شهر بر کرده اند من از کجا میتوانم بیست و پنج هزار تومان پول بیآورم بدهم هیچ سزادار نیست که اینطور شایعات پیدا شود اگر من نتوانستم آن اشخاصی را که این طور شایعات و اسباب چنینی هارا فراهم می آورند دست شما بدهم آن وقت مرا بدار بزنید و اگر چنانچه ندادم بدست شما آنوقت هرچه می خواهند بکنند بکنند آن دقتیری که میگویند نمی دانند چه دستهایی در این کار بوده من بدیخت را گاهی می دوانند سفارت انگلیس گاهی سفارت روس و گاهی بجای دیگر را اگر اینطور است وکیل نمی تواند عرایض صدق خودش را بکنند بر این مملکت باید فاتحه خواند و بر اسلام باید گریست.

رئیس - چهار نفر معین شدند برای تقشیش در امور مالییه و این خرج از مضرع است که این شایعات دستة حاجی معین است خوبست در اصل مطلب صحبت بفرمائید.

نواب - در اینجا ذکر شد که پنجهزار تومان این پول را با آقای سیه دار اعظم داده اند درست است بنده هم خبر دارم این پول بصرف صحیحه دولت رسیده است و مصرف شده است نه اینکه بشخص سیه دار اعظم داده شده.

رئیس - يك همچو مذاکره را نمی شود کرد شما (۶) نفر را یعنی مجلس این هیئت را در طرف اطمینان بود با اکثریت رأی دادند که بروند رسیدگی نمایند.

حسنعلیخان - این هیئت برای تقشیش رفته اند برای تقشیش وکیل الرعایا که نرفته اند ما وکیل الرعایا را یکی از نمایندگان میشناسیم چهارم می توانیم که يك هیئتی را برای تقشیش کار او معین کنیم.

میرزا ابراهیم خان - شاید آنها هم بآنها اعتبار نکنند این اشخاص فقط انتخاب شده اند برای تقشیش در امور مالییه که یکی از آن شبهه اعانه است **رئیس** - حالا رأی بگیریم که داخل در این مذاکره بشویم یا غیر کسانی که تصویب می کنند قیام نمایند (اکثر قیام نمودند).

رئیس - از کمیسیون داخله سه نفر استدعا داده اند و آقای فاتح الملک هم که یکی از اعضاء آن کمیسیون است مرضی گرفته اند حالا چهار نفر برای کمیسیون داخله باید انتخاب شود.

آقاسید حسین گرازی - روزی که آن سه نفر استدعا دادند بواسطه کمیسیون فوق العاده (۱۸) نفری بوده استدعا میکنم که استعفای خودشان را پس بگیرند.

رئیس - آقای نویری مکنت استعفای خودتان را پس بگیرید.

آقاسید حسین گرازی - روزی که آن سه نفر استدعا دادند بواسطه کمیسیون فوق العاده (۱۸) نفری بوده استدعا میکنم که استعفای خودشان را پس بگیرند.

رئیس - آقای نویری مکنت استعفای خودتان را پس بگیرید.

آقاسید حسین گرازی - روزی که آن سه نفر استدعا دادند بواسطه کمیسیون فوق العاده (۱۸) نفری بوده استدعا میکنم که استعفای خودشان را پس بگیرند.

رئیس - آقای نویری مکنت استعفای خودتان را پس بگیرید.

آقاسید حسین گرازی - روزی که آن سه نفر استدعا دادند بواسطه کمیسیون فوق العاده (۱۸) نفری بوده استدعا میکنم که استعفای خودشان را پس بگیرند.

نویری - بله بواسطه آن کمیسیون (۱۸) نفری بودولی حالا استعفای خود را پس می گیرم.

رئیس - آقای حاجی محمد کریمخان شاهم حاضرید استعفای خودتان را پس بگیرد؟

حاجی محمد کریمخان - خیر بنده استعفا دادم.

آقای محمد هاشم میرزا در مسئله آقای حاجی فاتح الملک قبل از این ده نفر بودند و بعد از آن که آقای فاتح الملک مرخصی گرفتند رفتند حالا هشت نفر هستند چنانچه آقای فاتح الملک هم بیاید نه نفر خواهد شد باید عده آن کمیسیون تکمیل باشد چون کار دارند و لازم است (اکثر اظهار کردند که سه نفر انتخاب شود آقای فاتح الملک غائب با اجازه هستند و تشریف میآورند جزو کمیسیون هستند).

نایب رئیس - سه نفر بجای حاجی محمد کریمخان و آقای عز الملک و آقای ناصر الاسلام برای کمیسیون داخله انتخاب میشود.

(ورقه توزیع و برای استخراج آراء آقایان متین السلطنه و عز الملک و دهخدا بحکم قرعه معین شدند عده اوراق (۶۱) بردند به اتفاق دیگر استخراج نمایند).

رئیس - دو نفر بجای ارباب کیخسرو و میرزا اسدالله خان باید انتخاب شود بجهت تقشیش در امور مالییه امور.

اسدالله خان - بنده در چند روز قبل می خواستم که یکساعت وقت مجلس را بگیرم و صرف اینکار بکنم ولی کارهای مملکت اینقدر مهم است که نمیتوان وقت را صرف بعضی کارهایی کرد که هیچ فایده ندارد و اینست که یازده روز پیش از این يك هیئتی رفته است در وزارت مالیه و بواسطه فعالیت آقای وکیل الرعایا و ندادن حساب کار باین درجه سخت شد این هیئت انتخاب شد برای اینکه عجلتاً یکقدم در تقشیش گذاشته و یکقدم در تاملیه بگذارند و بوظیفه که دارند عمل نمایند نه اینکه بواسطه فعالیت و تشدد آقای وکیل الرعایا بی نتیجه بماند من شغماً وجداناً عرض می کنم که از عهده من خارج است یا بنواسطه بنده و ارباب کیخسرو از اینکار استعفا دادم کسی دیگر را انتخاب نمایند و بعضی صحبتهای ناگوار آقای وکیل الرعایا با حضور ما غیب ما کرده بودند باینجهت استعفا دادم و حالا هر کس بهتر از بنده و ارباب اینکار را انجام میدهند انتخاب شوند در صورتی که چهار مجلس است حاجی وکیل الرعایا این طور خلط میجث می کنند حساب را وقتی که از يك کسی میخواهند باید حساب را بدهد و خودش برود کنار ایشان هنوز حساب را ندهد اینطور می کنند اگر حساب دادند چیزی برخلاف از منش مشاهده کردند باید بیایند ایجاد ادو فریاد نمایند پس در اینصورت آن مستوفی دفتر مالییه هم باید هر وقت حساب او را بخواهند و خلاف باشد زده شده صحیح است تکلیف این بدیخت چیست آیا این مشروطیت است آقایان آزادی است بنده که هیچ نمی بینم این آزادی است در صورتی که مأمورین اروپائی بر ما ابراد می کنند که کلاه میروند و در کارهایی که وظیفه ایشان نیست مداخله می کنند در صورتی که ما برای تقشیش مالییه رقتیم بآنطوری که مأموریت این هیئت بوده عمل کرده ایم آنوقت آقای حاجی وکیل الرعایا میروند

پای نطق و دو ساعت حرف میزنند در صورتیکه رئیس اجازه میدهند آقایای نطق استاده فریاد می کنند برای چه برای اینکه حساب خواستیم که رسیدگی نمایم و آقای وکیل الرعایا از دادن حساب امهال نمایند وقتی می گوئیم که چرا اینقدر قبض خرید شده چرا مطالبی که اینقدر مهم است در وزارت مالیه نمیاید بمجلس تمام دچار بعضی اشکالات نشویم در عوض این کارهای مهم سه تومان شهدی محمد زندارم میاید برای چه برای اینکه وکیل الرعایا بملت خدمت کرده اند بنده باوجود این موانع تصور نمیکنم احدی بتواند اینکار را انجام بدهد.

رئیس - مجلس وقتی يك هیئتی را مأمور می کنند برای اینست که بر روند تقشیش کنند اگر مانع دارند مجلس رنج مانع آنها را خواهد کرد و بنده عرض می کنم آقای میرزا اسدالله خان استعفای خودشان را پس بگیرند.

آقاسید ابراهیم زنجانی - عقیده بنده اینست که این دونفر از افسران دیگر انتخاب کنیم که طرف اطمینان او هم باشند.

آقاسید ابراهیم مدرس - بنده عقیده ام اینست که اگر مانع اینست که آقای میرزا اسدالله خان گفت هر کس برود همین موانع را خواهد داشت پس بقراین است که خود حاجی وکیل الرعایا دونفر را که میلشان باشد معین کنند.

رئیس - حالاً بگوئیم که دونفر را که آقای حاجی وکیل الرعایا می پسندند جزء کنیم ایداً همچو مطلبی را بمجلس تصویب نمیکنند اگر حاجی وکیل الرعایا میگویند در اینصورت اعمال فرضی شده است میتوانند والا امروز نمیتوانند بگویند که آقای وکیل الرعایا هر کس را میخواهد انتخاب کنند.

آقای میرزا ابراهیم خان - باید نمایندگان محترم بدانند که این هیئت فقط برای رسیدگی بحساب حاجی وکیل الرعایا منتخب نشده شبهه اعانه یکی از شمبات مالییه است اگر در شبهه اعانه ناگواری پیش آمده حق ندارند که اینطور اعتراض نمایند و گمان نمیکنم که خود آقای وکیل الرعایا راضی باشند باستعفای آقایان وکیل الرعایا - خیر.

رئیس - آقای اسدالله خان استعفای خود را پس بگیرند.

اسدالله خان - بلی پس میگیرم.

رئیس - آقای آقامیرزا اسدالله خان استعفای خودشان را پس گرفتند حالا باید دیده اند ارباب کیخسرو چیست دستور آتی بمجلس کسر اعضاء کمیسیونها ثبت اسناد شور در امتیاز چرم سازی و صابون سازی **افتخار الواعظین** - دیروز استدعا شده بود در باب پنجتنف علیاه که جزو دستور پنجشنبه شود بنده خیلی لازم میدانم در این انتخاب که خیلی انتخاب مهمی است و اسباب سعادت آتی بمجلس خواهد شد عجله نکنند و خیلی از آقایان را من میشناسم و بعضی را بهی دیگری میشناسند و در قانون نظامنامه مصرح است که باید بحکم قرعه معین شوند و باید با اتفاق بنده امیدوارم که اتفاق حاصل شود و خوبست در یکجلسه خصوصی بنشینیم و مذاکره کنیم و تبادل انکار شود و هر کدام را که میشناسیم با آقایان معرفی کنیم بعضیها را آقایان میشناسند بیا معرفی کنند بعضی را ما میشناسیم ایشان معرفی کنیم بلکه با اتفاق آراء انتخاب کنیم خیلی لازم

است که در اینباب تبادل انکار شود.

آقاسید حسین اردبیلی - یکماده استقراضی داخلی که رجوع شد بکمیسیون خوبست جزء دستور روز پنجشنبه معین شود.

رئیس - اگر مجلس صلاح میداند که جزء دستور (شود) اکثر تصویب کردند.

بهجت - بنده در چند روز قبل اظهار کردم و قرار شد لایحه آقایان نجف جزء دستور پنجشنبه خوانده شود نظرم بانتخابات نبود فقط بنظریات و مطالب آن دستخط بود که بعد از خواندن مذاکره شود و باید خواندن آن لایحه در مجلس علنی باشد.

رئیس - اگر در این باب چندین روز هم مذاکره کنید مسلماً این يك مسئله مجرزی است که از این بیست نفر پنجتنف باید انتخاب کرد و آقای بهجت و سایرین مقصودشان اینست که در این باب يك تبادل افکاری بشود چون کار مهمی است يك امان نظری حاصل شود که بتوان با اتفاق انتخاب کرد و رایورت ادم طبع و توزیع شده است بین نمایندگان **میرزا اسدالله خان** - چند ماه است پیش نهادهی بمجلس شده است از آقایان نمایندگان که ماه پنج نظری در آن نداریم و گویا فراموش شده است و آن روزنامه رسمی مجلس است که نداریم و ملت احصاسات افراد نمایندگان را نمیداند که چیست حالا که کاپینه جدید آمده است خوبست اقرار روزنامه رسمی را مستقلا داشته باشیم که موکلفی ما هم بدانند و کلاهی آنها چه میکنند.

وکیل الرعایا - بنده می خواستم سؤال کنم که چون کاپینه تغییر کرده است سئوالات و استیضاحات ما هم تغییر میکند یا غیر استعفا دارم چنانچه تغییر نمیکند اظهار شود که سئوالات و استیضاحات را جواب بگویند.

رئیس - بلی اظهار می شود بعد از آنی که معرفی شدند البته جواب سئوالات و استیضاحات را خواهند داد وزارتخانه که شخصی نیست و سؤال راجع بشخص نیست!

حاجی عز الممالک - بنده تأیید می کنم فرمایش بهجت را که لایحه آقایان نجف در مجلس ملتی قرائت شود و در روزنامهجات بیع شود.

حسنعلی خان - چند روز است بنده می شنوم در عشق آباد و طرف آستارا و اردبیل وبا آمده است بنده خواستار می شوم که از طرف وزارت داخله اقدامات حدی بشود نه اینکه بگویند اقدام شده است که یکبار تبه شب از خواب بیدار شویم و بیبینیم دچار این مرض هستیم.

دکتر علی خان - بنده تأکید می کنم از قرار اطلاعی که دارم از طرف بادکوبه هم سرایت کرده است و می خواستم بدانم که امامجلس حفظ الصحه داریم یا خیر باید جدا جلوگیری شود که از طرف بادکوبه باین طرف خیلی نزدیک است بواسطه اینکه در بادکوبه این مرض هست غرض بنده این است که هر چه مایباید مجلس حفظ الصحه داشته باشیم **دکتر امیرخان** - حفظ الصحه هست اقدامات فوری هم شده است بعضی هم رفته اند و بعضی دیگر هم میروند.

وحیدالملک - خوبست چیزی بکس صحبت ندارد اینقدر شاهه داده نشود از قراریکه سهه دار اعظم فرمودند یکی دونفر در اردبیل گرفتار شده بودند رفع شده است.

وکیل الرعایا - بنده تأکید می کنم از قرار اطلاعی که دارم از طرف بادکوبه هم سرایت کرده است و می خواستم بدانم که امامجلس حفظ الصحه داریم یا خیر باید جدا جلوگیری شود که از طرف بادکوبه باین طرف خیلی نزدیک است بواسطه اینکه در بادکوبه این مرض هست غرض بنده این است که هر چه مایباید مجلس حفظ الصحه داشته باشیم **دکتر امیرخان** - حفظ الصحه هست اقدامات فوری هم شده است بعضی هم رفته اند و بعضی دیگر هم میروند.

وحیدالملک - خوبست چیزی بکس صحبت ندارد اینقدر شاهه داده نشود از قراریکه سهه دار اعظم فرمودند یکی دونفر در اردبیل گرفتار شده بودند رفع شده است.

وکیل الرعایا - بنده تأکید می کنم از قرار اطلاعی که دارم از طرف بادکوبه هم سرایت کرده است و می خواستم بدانم که امامجلس حفظ الصحه داریم یا خیر باید جدا جلوگیری شود که از طرف بادکوبه باین طرف خیلی نزدیک است بواسطه اینکه در بادکوبه این مرض هست غرض بنده این است که هر چه مایباید مجلس حفظ الصحه داشته باشیم **دکتر امیرخان** - حفظ الصحه هست اقدامات فوری هم شده است بعضی هم رفته اند و بعضی دیگر هم میروند.

وحیدالملک - خوبست چیزی بکس صحبت ندارد اینقدر شاهه داده نشود از قراریکه سهه دار اعظم فرمودند یکی دونفر در اردبیل گرفتار شده بودند رفع شده است.

وکیل الرعایا - بنده تأکید می کنم از قرار اطلاعی که دارم از طرف بادکوبه هم سرایت کرده است و می خواستم بدانم که امامجلس حفظ الصحه داریم یا خیر باید جدا جلوگیری شود که از طرف بادکوبه باین طرف خیلی نزدیک است بواسطه اینکه در بادکوبه این مرض هست غرض بنده این است که هر چه مایباید مجلس حفظ الصحه داشته باشیم **دکتر امیرخان** - حفظ الصحه هست اقدامات فوری هم شده است بعضی هم رفته اند و بعضی دیگر هم میروند.

وحیدالملک - خوبست چیزی بکس صحبت ندارد اینقدر شاهه داده نشود از قراریکه سهه دار اعظم فرمودند یکی دونفر در اردبیل گرفتار شده بودند رفع شده است.

[معاذ الملك نتیجه استخراج کمیسیون داخله را با اینطور قرائت کرد ۰]
 سپهبد اعظم - (۳۸) رای - عزالمالك (۲۷)
 رای - لواء الملك (۲۰) رای ۰
رئیس - دستور مجلس انتخاب کسر کمیسیونها استقرض داخلی ثبت اسناد [مجلس قریب بظهور خصوصی شد]

جلسه ۱۱۷

صورت مشروح روز پنجشنبه هفتم شهر رجب ۱۳۲۸

مجلس سه ساعت قبل از ظهر در نعت ریاست آقای ذکاء الملك تشکیل شده.
 صورت مجلس روز ۳شنبه را آقای معاضد - الملك قرائت نمودند.

رئیس - در باب صورت مجلس مذاکره هست؟

هشترودی - آن روز ظاهر آ در باب روزنامه رسمی صحبت شد که جزء دستور شود آنها باید زودتر بگذرد

رئیس - در جزء دستور امروز قرار داده نشده است ولی در صورتیکه اکثریت باشد جزء دستور شنبه خواهد شد ۰

حاجی عزالمالك - جلسه قبل که در تحت ریاست حضرت تعالی تشکیل شد قرار شد لایحه آقایان نجف در خصوص بیست نفر در جزء دستور امروز گذاشته شود و دیروز آقای نایب رئیس در دستور امروز نیاروده است ۰

معاذ الملك - اگر بنا بشود هر کس اظهاری می کند در دستور مجلس بنویسیم اینصورت مشروحه خواهد شد چیزی که تصدیق نشده و مصدق نیست در صورت مجلس نوشته نمیشود (گفتند صحیح است)

(راپورت شعبه پنجم را آقای افتخار الواعظین قرائت نمود مشعر بر اینکه شعبه در تحت ریاست آقای متین السلطنه نایب رئیس منعقد شده آقای شیبانی با اکثریت (۹) رای بهضویت کمیسیون عرایض و آقای آقا سید حسین اردبیلی با اکثریت (۶) رای بهضویت مبتکرات منتخب گردیده.)

اسدالله میرزا - یکی از بالاترین صفاتی که برای ترقی هیئت اجتماعیه لازم است قدردانی و حق شناسی است در مقابل خدماتی که هر یک از افراد هیئت اجتماعیه میکنند اینکه بنده اجازه خواستم از برای اظهار قدرشناسی مجلس نمایندگان است در مقابل خدمات دونفر اولاد رشید این مملکت که خدمات آنها در نظر تمام افراد این مملکت و چنانچه تمام آقایان میدانند متجاوز از یک سال است که دولت جدید تشکیل شده است در این مدت تمام اولیای امور از و کلا و وزراء و خیرخواهان مملکت هر یک بقدر قوه جد و جهد کرده اند در اینکه مفاسد و معایبی که از اثر انقلابات اخیر و سوء رفتار سابقین ما در مملکت شده بود رفع کنند و تاحدی بجمده الله موفق شدند اگر چه بدبختانه باید بگوئیم هنوز با اصلاحات اساسی موفق نشدیم ولی آنها شاید بواسطه اشکالات و مواعینی بوده است که هر روز

بعظمت کوه جلوی اولیای امور را گرفته بود و در این مدت در حقیقت یک خدمتی که شایان همه قسم تشکر و تمجید است و واقعاً صفحه تاریخ ما را در نظر مبدرخشانده همان بوده است که این دوسر دار بزرگ و دو اولاد رشید ایران که آقای سردار بهادر و بیرم خان کرده اند همه خوب میدانیم که یک وقتی بود که خطرات ما را از شمال بعدی تهدید میکرد که منتظر همه جور وقایع ناگوار بودیم زنجان مغشوش صفحات آذربایجان و سرحد آنجا مغشوش از خارج و داخل همه انتظار داشتند که اشرار ایلات طغیان کنند و ما را دچار صدمات علاج ناپذیری بنمایند در همان ساعت که باین دو سردار اظهار شد که این خدمت از شما ساخته است با کمال رشادت و جلالت حرکت کردند و دیدیم آنچه را که کردند و خوب در نظر داریم که در زنجان چه اقدامات نمودند و اشرار صفحات آذربایجان را قلع و قمع نموده بطوری خدمت کردند که تا بحال در ایران نظیر آن دیده نشده و بجمده الله بسلامتی و خوشی و با فتح و فیروزی مراجعت کرده اند خوشوقتیم از اینکه امروز این دو سردار را در این مجلس می بینیم و گمان میکنم آقایان نمایندگان محترم با بنده همراه باشند در اینکه بتوسط این پیشنهاد مجلس شورای ملی تشکیل خود را از این دو سردار اظهار نماید و همراهی خودشان را با رأی قیام و قعود اظهار نمایند (در این مدت پیشنهاد ذیل را قرائت نمود)

مجلس شورای ملی در مقابل خدماتیکه دوسر دار دلیر و اولاد رشید ایران آقای سردار بهادر و آقای بیرم خان در تأمین شمال و تنبیه اشرار آن صفحات انجام داده اند تشکرات خود را اظهار میدارند (اسدالله میرزا)

رئیس - در صورتیکه مجلس شورای ملی با این پیشنهاد شاهزاده اسدالله میرزا موافقت داشته باشد رأی میگیریم (گفتند صحیح است)

رئیس - هر کس این پیشنهاد را تصویب میکند قیام نماید (بالاتفاق قیام نمودند)

میرزا مرتضی قلیخان - خاطر محترم آقایان مسبوق است که این مملکت دچار همه قسم خطرات است و با ضعف و ناتوانی که این مملکت دچار بوده دچار این همه صدمات و لطامات در این بحر انهای پیاپی شده است بطوریکه دیگر این مملکت طاقت ندارد و تمام نمایندگان خیلی خوشوقت شدند از آن ساعتی که شخص رئیس الوزرائی مثل آقای مستوفی - الممالك بمجلس معرفی شدند و قرار گذاشتند در ظرف ۳۴ ساعت الی ۳۶ ساعت کابینه خودشان را بیاورند بمجلس معرفی کنند و آن ۲ ساعت گذشته است میدانیم در چه کار هستند کابینه را معین کرده اند یا نکرده اند اگر کرده اند چرا بمجلس معرفی نمی کنند و آن مانع را دانست و گمان میکنم مداخل هیچ کاری نباید بشویم تا کابینه صحیح شده مرتباً در مجلس معرفی شده بعد از اینکه از کابینه خاطر ما آسوده شد آنوقت شروع کنیم بمذاکره امتیاز کارخانه چرم سازی و قانون ثبت اسناد والا هیچ نمایانم که کابینه مامعین نباشد و ما اینجا ساکت نشسته مشغول این مطالب باشیم ۰

میرزا داودخان - عرایض بنده را آقای میرزا مرتضی قلیخان فرمودند عقیده بنده این است که هیئتی را بمجلس انتخاب کند بروند خدمت آقای نایب السلطنه با کمال جدیت و عجله بخواهند تشکیل کابینه را دیگر آنکه بعضی اخبارات و شایعات در خارج هست که باید از طرف دولت جلوگیری شود و تأخیر در تشکیل کابینه هم بهیچوجه صحیح نیست ۰

رئیس - از قراریکه خبر رسید آقای رئیس الوزراء حالا تشریف می آورند مجلس عقیده ام این است که تأمل کنیم تا تشریف بیاورند به بینیم کابینه را تشکیل داده یا خیر؟

هشترودی - مقداری از عرایض بنده همان فرمایشات آقا میرزا مرتضی قلیخان بوده که فرمودند بنده عقیده ام این است که داخل هیچ مطلبی نشویم بجهت اینکه امروز این مملکت محتاج است بوجود کابینه و احتیاجش هم فوری است و بعضی اخبارات هم شنیده ام از آذربایجان و کرمانشاهان و همدان و گویا بهیشت رئیس هم رسیده است و اینکه اطلاع نمیدهند خودشان میدانند لکن باعتقاد بنده باید بعرض و کلا برسانند و این مملکت ما دیگر تاب یکساعت و دو ساعت بحران را ندارد آن خبرهاییکه از آذربایجان میرسد بنده در اینجا عرض میکنم که اگر هیئت رئیس اطلاع دارند بنمایند گمانم اطلاع بدهند همچنین هر چیزی که از همدان و کرمانشاه میرسد باید نمایندگان مطلع باشند و تا دواثر درست و مرتب نشده بنده اعتقاد ندارم باین مجلس امروز که بنشینند مگر اینکه کابینه وزرا تشکیل شود و شروع بکار نماید از این گذشته در هر جا عدلها میگذرنند خبر میرسد خودسر و بخيال خود رفتار میکنند یعنی مشغول جلب مداخل شخصی است و با بدرد کارهای عمومی نمبخورد اینها تمام برای نداشتهن کابینه است بجهت اینکه فرض بفرمائید هزار نفر بهادران و فرزندان رشید ایران رفتند و غائله هائی برپا شده بود رفع کردند و آتش فتنه را نشانیدند از آنجا که گذشتند باز آن آتش شعله ور خواهد شد چنانچه در اردبیل این روزها میگویند یعنی خبر میرسد که فلان کس از مراده افتاده و مرد و بعضیها هم خیال سرکشی دارند همچو شنیدیم دیگر نمایانم در هر صورت اعتقاد این است که زحمات بهادری های رشید را بهدر ندهیم و تمجیل در تشکیل کابینه نمایانم بلکه این مملکت را از این خطرات نجات بدهیم والا باین ترتیب بنده نمیتوانم بنشینم و قانون بخوانم باید یک فکری از برای مملکت کرد ۰

رئیس - در باب آذربایجان خبریکه بما نرسیده است ۰

هشترودی - بما نرسیده بتلگراف خانه که رسیده است از آنجا بخواهید ۰

تقی زاده - بنده عرضی علاوه بر اینکه گفته شد ندارم لکن اینکه فرمودید رئیس الوزرا بیاید اینجا و کابینه تشکیل شود صحیح نیست بجهت اینکه تشکیل کابینه باید بمیل و انتخاب رئیس الوزراء باشد مجلس نباید مداخله در اینکار کند و همچنین اینکه گفته شد یک هیئتی برود حضور آقای